

Türkiye'de arkeoloji okutulmayan yıllarda arkeolog olmanın yolunu bulur **Jale İnan**. İkinci Dünya Savaşı sırasında bombaların altında doktorasını tamamlar. Bir bakıma zorlukların üstesinden gelme sanatını edinir...

Minicik dev kadın...

NİLGÜN UYSAL / BİA*

Mini mini minnacık bir kadındı o... Ama esasen: "Minnacık" görüntülü bir "dev" ... Hele gerçekleştirdiği arkeolojik kazılardan çıkma dev heykellerin yanında çektiği "fotoğraflarını" görmüşseniz... Jale İnan'ı, yüreğinizin hangi köşesinde saklayıp, okşayacağınızı bilemezsiniz.

Türkiye'nin ilk kadın arkeologu Jale İnan. Ama onun öyküsü, ülkenin "ilk kadın arkeologu" olmasının çok ötesinde bir derinliğe sahip...

1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş, Erenköy Lisesi'ni 1934 yılında bitirdiğinde; derdi gücü, müzeci ve arkeolog olan babası Aziz Oğan'ın yolunda ilerlemek ve arkeoloji eğitimi almaktır.

O yıllarda, Jale İnan'ın önündeki engel; "kız çocuğu" olmak bile değildir. Türkiye'de arkeoloji öğrenimi yapma olanakları yoktur hepsi bu.

Aile çevresinde, "sen kız çocuğusun, ne yapacaksın arkeolog olup" diyen birileri yoktur...

Sonunda, babası yol gösterir: Burs bularak Almanya'ya gider Jale Hanım.

Almanya'da okumak iyidir de... Almanya, o yıllarda, gide-

rek belaya tirmanan bir ülkedir.

Sonunda İkinci Dünya Savaşı patlar.

Tam da Jale Hanım doktora çalışmalarının sonuna yaklaşılmışken...

Savaşta savaştır... Zordur, belalıdır savaş ortamında. Almanya'da kalmak. Ama, Jale Hanım, gözünü kırpmadan kararını vermiştir:

Her ne olursa olsun, arkeoloji alanında doktorasını tamamlayıp öyle dönecektir. Türkiye'ye...

Yaşadığı kente "bombalar düşerken", doktora nasıl mı bitirilir? Jale İnan anlatır:

"Bir yanda kat kat giysilerim durdu... Öte yanda, küçük bir bavulun içine koyduğum, doktora tezi çalışmalarım ve fotoğraf makinem... Sirenler çalmaya başladı mı, hemen giysilerimi üst üste giydim. Ki, sığmaktaki feci soğuğa dayanabileyim. Sonra da bavulumu alır odamdan aşağı, sığmağın erdim. bombalar, kenin üstüne yağarken, ben de sığmaktaki, doktora tezimin ufak tefek işlerini bitirmeye çalışırdım." Onun bu soğukkanlı hali, sonunda sığmaktaki Alman komşuların sinirine dokunmuştur.

Bombanın sesini duymaz. çığlık çığlığa bağırarak birisi sonar Jale Hanım'a:

- Sen korkmuyor musun?

Side Müzesi'nin açılışı: Prof. Jale İnan, Türk Tarih Kurumu Gen. Sek. Uluğ İğdemir (solda), müzenin açılışına öncülük eden Ragıp Devres ve Ord. Prof. Arif M. Mansel (sağda)...

-Korkmaz olur muyum?"

- Öyleyse neden bağırıyorsunuz?

-İşe yarayacağına bilsem, hepimizden çok bağırırdım." ***

İkinci Dünya Savaşı koşullarında Almanya'da doktorasını bitirip döner bir gün Türkiye'ye... Yine bitmemiştir sıkıntılar.

İstanbul Üniversitesi'nde, -o sırada- bağımsız bir arkeoloji bölümü bulunmadığı için -İlk Çağ Tarihi bölümüne asistan olur.

Yıl 1944: Mustafa İnan'la evlenir.

Eşi Mustafa İnan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin temel taşlarından biridir. Mustafa Bey, Jale Hanım'ı her zaman kendi mesleğinde geliştirmesi için desteklemiştir. Bu, bir kadının kendimi var etişime, kocasının verdiği destek açısından az bulunur bir örnektir.

Şakası yok. 40'lı yılların Türkiye'sinde bir kadın arkeolog olacaktır ve ikide bir dağ bayır kazı yapmaya gideceksin!... Hem de hangi koşullarda!

Doğru düğün yolları olmayan bir Türkiye ortamında; genç bir kadın arkeolog olarak kendi yolunu yordamını tek başına yaratma zorluğuyla başa çıkarak...

Bazen at sırtında ve ıssızlıklar içinden geçmeyi göze alarak...

Jale Hanım da eşinin kendisine verdiği desteği sevgiyle anmıştı hep...

Oğlu Hüseyin İnan'ın dünyaya geldiği 1944 yılını izleyen yıl, üniversitede kurulan Arkeoloji bölümünün çatısı çatılırken Jale Hanım'ı bir "gayret küpü" olarak buluruz.

Çocuğu küçücükmiş ne gam. Çevirileri de üstlenir... Fotoğrafları da çeker... Arşivi de düzenler... Komple bir atlet gibi çalışacaktır hep...

Bir arkeolog ne yapar öncelikle? Kazı...

Peki kazıda çıkartılan eserler, heykeller ne olacaktır? Böyle bir sorunun bir arkeologu pek uzun boylu ilgilendirmemesi gerekir. Ama...

Jale Hanım, ne zaman ki, görmüştür çıkartılan arkeolojik eserler, ortaklık yerde sefil olmak üzere... Sıvar kollarını...

Bugün bilenler biliyor. Side Müzesi de Antalya Müzesi de hep onun kol kanat geren, önyak olan tavri sayesinde kurulmuş müzeler...

Eski eser kaçakçıları bir yerlerde cirit mi atıyor? Onun minicik bedeni, şahım kesilmiştir.

Birbirinden bağımsız gibi duran arkeolojik eser parçalarını önce kendi kafasında birleştirir. Sonra inanılmaz serüvenlerden geçerek, dünya kamuoyunu sarsan gerçekleri ortaya koyar. Müthiş bir ajan gibi çalışır.

Diyelim ki, uluslararası bir arkeologlar toplantısında, bir grup bronz heykelden söz edildi... (Tıpkı 1967 yılında Boston'da olduğu gibi) Unutmaz o bronz heykeli... Unutmadığı için de çok sonraları Burdur Müzesi'nde rastladığı bronz heykelin nasıl bulunduğu da araştırılacaktır.

Sorup soruşturunca, o heykelciğin İbecik köyü yakınlarında köylülerin yaptığı kaçak kazılardan arta kaldığını öğrenir... Ve o sayede, daha sonra, İbecik köyünde -bu kez kaçak değil- ayrıntılı bir kazı çalışması yapılacaktır ve koskoca bir antik bina ortaya çıkacaktır...

Bitmez Jale Hanım'ın öyküleri...

Bir kazıdan köye dönüşünde, köylülerin silahla nişan talimi yaptığını görünce:

"-Bir kez de ben denemek istiyorum" der.

Tak. "12"den vurmuştur Jale Hanım.

Köylüler, büyülenmiştir. Küçük bir kadın... Ama tek atışta, 12'den vuruyor.

"Bir daha dene" diye yalvarırlar.

Jale Hanım, Almanya'da okuduğu yıllarda, atış dersleri de almıştır ama, bir daha denemeyecek kadar da tedbirdir.

Ya ikinci atışında, 12'den vuramazsa?

Satılan son arabasının parasını ne için harcamıştı dersiniz? K.aynak olmadığı için bir türlü tamamlanamayan bir kazı için...

Dişçiye gidip, "Bugün önemli bir işim var. Uyuşuk dolamak istemiyorum. Onun için dişimi, morfinsiz çekin" diyen de odur.

Son zamanlarda yakasına yapışan hastalığı ile de inamılmaz bir disiplinle savaşarak doktorlarını hayran bırakan da O...

Ne kadar ton-ton, ne kadar muazzam ve ne kadar da şaşırtıcıydınız Jale Hanım!

Kendisini hep yeniden yeniden yaratan mini mini minnacık görüntülü dev kadının öyküsü hem bu sayfaya sığacak kadar kısa hem de kitaplar dolduracak kadar uzundur... ◆

*Bağımsız İletişim Ağı

4. Mart 2007

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALBIO0700301